

ประชุมถอดบทเรียนงานเภสัชกรรมปฐมภูมิ “เภสัชกรรมปฐมภูมิ: จากความร่วมมือสู่ความสำเร็จ”

24 – 25 มีนาคม 2559

ณ โรงแรมมารี แอร์พอร์ต ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

หมวด เกษศาสตร์ศึกษา

ชุมชนกัลปพฤกษ์ หมู่ 4

ชื่อเจ้าของผลงาน ภก.ภูมิสิริ วุฒิวงศ์
 หน่วยงาน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม
 การติดต่อ bhoomsiri.woottiwong@gmail.com

ผมเริ่มเข้าทำงานเป็นอาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม แรกเริ่มนั้นผมมองว่าการเป็นอาจารย์ หน้าที่หลักคือการสอนหนังสือ แต่เมื่อเข้ามาทำงานแล้วจึงทำให้ทราบว่าภาระหน้าที่ของอาจารย์มีมากมาย แต่สิ่งที่ตัวผมเองชอบคือการได้ดูแลคนไข้ พูดคุยกับคนไข้ ได้ใกล้ชิดคนไข้ ผมจึงสนใจที่จะทำกิจกรรมต่างๆที่จะทำให้ได้ใกล้ชิดกับคนไข้ ประกอบกับเป็นโอกาสที่ดี เนื่องจากมหาวิทยาลัยสยามมีชุมชนต่างๆ ล้อมรอบมหาวิทยาลัยจำนวนมาก จึงเป็นโอกาสที่ผมจะทำงานด้านเกษตรกรรมปฐมนุรักษ์ได้ง่ายขึ้น

ชุมชนกัลปพฤกษ์ หมู่ 4 ตั้งอยู่ตรงข้ามมหาวิทยาลัยสยาม สามารถเดินเท้าไปกลับได้ ประกอบกับที่นักศึกษาได้มีวิชาเรียนด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดย อ.นฤมล โพธิ์ศรีทอง ซึ่งเป็นอาจารย์ของผมได้แนะนำโอกาสในการเรียนรู้ในชุมชนแห่งนี้ ตัวผมเองก็เห็นโอกาสในการทำงานด้านเกษตรกรรมปฐมนุรักษ์ อีกทั้งยังสามารถสอนนักศึกษาให้เรียนรู้งานเกษตรกรรมปฐมนุรักษ์อีกด้วย โดยช่วงแรกที่วางแผนไว้คือ การทำความเข้าใจกับชุมชน สสำรวจชุมชนโดยพานักศึกษาไปด้วยทุกครั้ง แต่จะพาไปเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เนื่องจากหากไปกันจำนวนมาก อาจเป็นการทำร้ายชุมชน โดยจะเน้นกระบวนการ small group discussion ทุกครั้ง หลังจากลงชุมชนเสร็จจะต้องทำการถอดบทเรียนทุกครั้งว่านักศึกษาได้รับอะไรบ้างจากการลงชุมชน

ช่วงแรกของการทำความเข้าใจกับชุมชนกัลปพฤกษ์ หมู่ 4 ผมคิดว่าไม่น่าจะแตกต่างกับการทำความเข้าใจกับชุมชนอื่นๆ อุปสรรคมีมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนกัลปพฤกษ์ หมู่ 4 แห่งนี้ หากมีบุคคลแปลกหน้าเข้าไปในชุมชน จะถูกมองด้วยสายตาไม่เป็นมิตรนัก ซึ่งช่วงแรกผมเองก็สงสัยว่าทำไมถึงเป็นเช่นนี้ หลังจากได้คุยกับพี่ป้อม ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนก็ได้เข้าใจว่า ภูมิความคิดของคนในชุมชนนั้น คือ เรื่องการถูกแย่งที่อยู่อาศัยจากอาคารห้องชุดที่เคยมาขอซื้อที่จากคนในชุมชน บางส่วนขายไป บางส่วนยังคงไม่ขายและยังอยู่ท่ามกลางความกังวลเรื่องที่อยู่อาศัย ผมพานักศึกษาเข้าไปในวันแรกทุกคนคิดเหมือนกัน คือ บรรยากาศการสำรวจชุมชนเป็นไปอย่างกดดัน ไม่มีใครต้อนรับเราเลยแม้จะมีผู้นำชุมชนพาไป อันที่จริงแล้วตัวผมเองได้คุยกับพี่ป้อมบ่อยครั้ง พี่ป้อมบอกกับผมว่าช่วงแรกก็ยังคงคิดว่าพวกผมจะเหมือนกับทีมงานอื่น ที่เข้ามาเก็บข้อมูลวิจัยในชุมชนแล้วจากไปเมื่องานเสร็จ ในวันนี้จึงได้คุยอย่างเปิดใจถึงความต้องการของทีมผมว่าเป้าหมายหลักเลย ไม่ใช่เก็บข้อมูล ไม่ใช่ทำแผนที่ชุมชน แต่เป็นการกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนสามารถเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหา การแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเอง โดยเฉพาะด้านสุขภาพ หากชุมชนสามารถเข้าใจ เรียนรู้ ต่อยอดได้ด้วยตัวเอง นั่นคือวันทำงานของผมและทีมเสร็จสิ้น

หลังจากนั้นพวกเราได้ดำเนินแผนการต่างๆ เริ่มจากการสำรวจภูมิภาค ภูมิภาคสังคม ภูมิภาคปัญหา ภูมิภาคความคิดโดยละเอียดจากชุมชน ใช้เวลาประมาณ 2 เดือน โดยใช้การเดินทางสำรวจ พูดคุยกับคนในชุมชนมากขึ้น ทำให้เก็บข้อมูลด้านต่างๆ ได้มากขึ้นพอที่จะสรุปข้อมูลปัญหาและความต้องการของชุมชนได้ โดยการพูดคุยนั้น ผมสอนกับนักศึกษาทุกครั้งว่าการพูดคุยอย่างจริงจังจะทำให้ได้รับข้อมูลที่จริงใจกลับมาเช่นกัน เมื่อสามารถสรุปปัญหา ความต้องการของชุมชนได้แล้ว จึงวางแผนกับทีมเพื่อดำเนินการขั้นต่อไป โดยในภายหลังทีมของพวกเราได้รับความไว้วางใจจากคณะผู้นำชุมชน ล่าสุดพวกเราได้เข้าร่วมร่วมกับคณะกรรมการชุมชน โดยการหารือกันในด้านของการสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับคนในชุมชน เพราะปัญหาหนึ่งที่พวกเราเจอคือความเชื่อเรื่องที่ว่ามารับประทานยา โดยเฉพาะยาโรคเบาหวานจะทำให้ไตวาย โดยคนส่วนใหญ่ในชุมชนมีความเชื่อนี้ และปัญหาหายชุดก็ยังมีมากมาย มติในที่ประชุมสรุปกันว่า เนื่องจากชุมชนกัลปพฤกษ์ หมู่ 4 มีการแบ่งการบริหารย่อยออกเป็น 5 ส่วน จึงได้แบ่งนักศึกษาออกเป็น 5 ส่วนให้รับผิดชอบโดยช่วงแรกคือ เน้นดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังก่อน โดยให้พูดคุยเกี่ยวกับความคิดด้านสุขภาพเป็นหลัก ดูปัญหาการใช้ยา ดูวันนัดรับยาเพื่อคิดคามผลการแนะนำ เช่น บ้านป่า ก.นัดพบแพทย์ในวันพรุ่งนี้ตอนเช้า พวกเราจะนัดเจอกับป่า ก. ตอนบ่ายวันนั้นเลย เพื่อติดตามผลและแนะนำเพิ่มเติมหากเกิดปัญหา

จะขอยกตัวอย่าง 1 ตัวอย่างเป็นบ้านของผู้นำส่วนย่อยท่านหนึ่ง มีความเชื่อด้านการรับประทานยาแล้วจะทำให้ไตวาย และช่วงนี้เริ่มมาอาการขาตามปลายเท้า จึงได้เข้าไปพูดคุยกัน แล้วบอกถึงประโยชน์ของการใช้ยาที่ถูกต้อง อธิบายให้เห็นภาพ เข้าใจ เช่น การเปรียบเทียบไตเป็นเหมือนผ้าขาวบาง หากผ้าขาวบางกรองสิ่งที่มีความหนืดสูงๆ เช่น น้ำเชื่อม รุตาข่ายในการกรองจะถ่างออกไวกว่าปกติ เช่นเดียวกัน หากควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ การกรองของไตก็จะแย่ลง การพบโปรตีนรั่วในปัสสาวะจึงเกิดได้เร็วขึ้น เนื่องจากตะแกรงที่กรองมีขนาดใหญ่ขึ้น ผลทั้งหมดนี้เกิดจากการไม่รับประทานยา เมื่อคุณป่าเข้าใจและเห็นถึงประโยชน์ จึงได้ขอคำสัญญาจากคุณป่าให้รับประทานยาสม่ำเสมอ แล้วนัดพื่อหลังจากไปพบแพทย์ พบว่าความดันคุมได้ดีขึ้น น้ำตาลในเลือดลดลง และอาการขาบปลายเท้าหายไป เมื่อเป็นเช่นนี้ คุณป่าจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรับประทานยา จนปัจจุบันคุณป่ารับประทานยาอย่างสม่ำเสมอ

กรณีศึกษานี้ผมจึงให้นักศึกษาใช้ในการนำเสนอกรณีศึกษาด้านการบูรณาการความรู้ของวิชา เกสัชวิทยา เคมีของยา โสสถกรรมการศาสตร์ การส่งเสริมสุขภาพที่คณะ โดยได้เชิญคณะกรรมการของชุมชนเข้าร่วมฟัง และให้คะแนนการนำเสนอด้วย นักศึกษาทำได้ดี ทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของชุมชน การแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบของกรณีศึกษา โดยคิดถึงข้อมูลของชุมชน และความเป็นไปได้ของการแก้ไขปัญหา จึงทำให้แนวทางที่เสนอสามารถปฏิบัติได้จริง และคณะกรรมการชุมชนก็เห็นด้วยกับแนวทางเหล่านี้

งานเภสัชกรรมปฐมภูมิ โดยส่วนตัวแล้วผมคิดว่ามีความสำคัญอย่างมาก ไม่ใช่เพียงแต่การจัดการปัญหาด้านยาของผู้อาศัยในชุมชน หากแต่ยังต้องอาศัยองค์ความรู้มากมาย เป็นการฝึกทักษะของตนเองในการพูดคุย ยอมรับ การเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลืออย่างจริงจังและเคารพในความเป็นมนุษย์ทุกคน อีกทั้งผมมีโอกาสได้อสอนนักศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่ผมคิด และอยากที่จะให้นักศึกษาได้รับประโยชน์ต่างๆ เหล่านี้เช่นเดียวกัน